

ביאה כיצאה, יציאה כביאה

מים ראשונים: כל חיינו הם סדרה ארוכה של יציאות וביאות (כניסות). החל מביאתנו אל העולם הזה ועד צאתנו ממנו בשלום ובשם טוב, דרך יציאות וביאות שבועיות ויום-יומיות לבית ומהבית, ועד הזכות הגדולה של יהודי שבוחר לצאת מהגולה ולקיים "כי תבואו אל הארץ". לנוכח ריבוי יציאות וביאות אלה, מה יכול אדם לאחל לעצמו בלשון פשוטה וברורה? שתהיינה יציאותיי כביאותיי וביאותיי כיציאותיי. שתהא ביאתי לביתי בשלום בסוף יום עמל כיציאתי בבוקר ממנו, וההפך, שתהא יציאתי ממקום עיסוקי ופרנסתי בסוף היום כביאתי אליו בבוקר.

מסכת יומא דף פו עמוד ב – היחס לרשות (לשלטונות)

... והרשות מקבצת את בעליה, ערום נכנס לה וערום יצא ממנה, ולואי שתהא יציאה כביאה.¹

מסכת יומא דף פו עמוד ב – בין הבית לבית הדין²

רב כאשר היה יוצא לדון דין, אמר כך: ברצון נפשו למות הוא יוצא,³ ורצון ביתו אין הוא עושה. וריקן לביתו הוא הולך.⁴ ולואי שתהא ביאה כיצאה.⁵

קהלת רבה ה יד - השועל והכרם⁶

גניבא אמר: (משל) לשועל שמצא כרם והיה מסויג מכל פינותיו. והיה שם נקב אחד וביקש להיכנס בו ולא היה יכול. מה עשה? צם שלושה ימים עד שכחש ותש ונכנס באותו הנקב. ואכל ושמן. בקש לצאת ולא יכל לעבור כלל. חזר וצם שלושה ימים אחרים עד שכחש ותש וחזר למה שהיה - ויצא. כשיצא, הפך פניו והסתכל בו. אמר: כרם, כרם! מה טוב אתה ומה טובים הפירות שבתוכך. וכל מה שיש בך נאה ומשובח. ברם, מה הנאה יש ממך? כמו שאדם נכנס לתוכך כך הוא יוצא.⁷

¹ הרבה בחז"ל יש על צביעותה ורשעותה של הרשות (יוון, רומא) כגון פרקי אבות משנה פרק ב משנה ג: "הוזהירין ברשות שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן נראין כאוהבין בשעת הנאתן ואין עומדין לו לאדם בשעת דחקן". ולענייננו הפעם, ראו אבות דרבי נתן נוסח ב פרק מד: "יש אומרים: הרבנות קוברת לבעליה. ויש אומרים: תולה והייסורים מנקין ויום הכיפורים מכפר. והכל נפטר ערום ויוצא ערום והלואי תהא יציאה כביאה": ראו עוד מאמר בני ישראל למשה שדוחק בהם לקחת כסף וזהב ממצרים והם שמשותקים לצאת כבר, עונים לו: "ולואי שנצא בעצמנו" (ברכות ט ע"ב) – שזה ביטוי דומה. הדעת נותנת שבהרחבה קלה מדובר על החיים כולם. וכך אמנם נראה להלן, אבל לא לפני שנבחן שימוש בביטוי שלנו בהקשרים נוספים.

² מקור זה צמוד למקור הקודם בגמרא יומא מסיבות ברורות, אך אנו מבקשים להפריד על מנת לאתר ביאות ויציאות שונות בחיינו עלי אדמות.

³ שהרי אם יטה הדין את הדין מתחייב מיתה בידי שמים (שטיינזלץ).

⁴ משום שהדין לא מקבל שכר. ראו הדרשה על דין שמקבל שכר: "לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב – אלוה הבא בשביל כסף, ואלוה הבא בשביל זהב" (סנהדרין דף ז עמוד ב). אוי, כמה אנחנו רחוקים מהאידיאל.

⁵ היינו שביאתו של האדם אל ביתו בסוף היום (בסוף הדין) תהא שלימה ונקיה כצאתו בבוקר מביתו לעסקי ציבור. וכך גם מסופר בהמשך הגמרא שם על רבא, בדומה לרב בגמרא יומא לעיל: "רבא כי הוה נפיק לדינא אמר הכי: בצבו נפשיה לקטלא נפיק. וצבו ביתיה לית הוא עביד, וריקן לביתיה אזיל, ולואי שתהא ביאה כיצאה". תרגום חופשי: כאשר רבא היה יוצא לדון, אמר כך: ברצון נפשו הוא הולך למות, ורצון ביתו אין הוא עושה, וריקן לביתו הוא חוזר ולואי שתהא ביאה כיצאה. ושוב על רב בגמרא, ראו בגמרא סנהדרין ז ע"ב. במעגל החיים הכולל, התקווה היא, "שתהא יציאה כביאה", כפי שהערנו לעיל. אך בין הביאה הגדולה בה נכנסנו בעל כורחנו אל חיי העולם הזה, ויציאתנו ממנו בבוא העת, יהיו לנו ביאות ויציאות יום יום מביתנו ומשפחתנו אל חיי המעשה: השוק ועסקים, אקדמיה ולימודים, תפקידים ציבוריים וכו' שגם בהם ניחל "שתהא ביאה כיצאה".

⁶ בקהלת רבה מובא מדרש זה על הפסוק: "כאשר יצא מבטן אמו ערום ישוב ללכת כשבא ומאומה לא ישא בעמלו שיוכל בידו" (קהלת ה יד). התרגום מארמית של מדרש זה נעשה עפ"י המדרש המבואר וספר האגדה לביאליק. האמורא שבשמו נמסר מדרש זה, גניבא, היה דמות יוצאת דופן. תלמיד חכם אך גם איש עשיר ואלים. הוא מופיע במספר מקומות בתלמוד: ברכות כה ע"א, עבודה זרה לו ע"ב, חולין נ ע"ב ועוד. בשני מקומות במסכת גיטין, דף ז ע"א ודף סה ע"ב, מסופר שיצא ליהרג (נתנוהו בקולר) - אולי אז אמר מדרש זה? עוד לדמותו של גניבא, ראו שטיינזלץ מסכת גיטין עמוד 103 בסיכום לפרק שני של המסכת. משל זה, עד כמה שבדקנו, אינו מוכר בספרות המשלים הכללית (אסופוס, קרילוב, לה-פונטיין ועוד) ומקורו הוא כאן בקהלת רבה (או שמא במקור קדום יותר, המאיר עינינו יבורך).

⁷ כאן נאמרים הדברים בטרומיה קשה, וכנוסח בספר האגדה: "רעב נכנסתי ורעב יצאתי", לא הייתה בך כרם שום תועלת. ראו ברוח זו אבות דרבי נתן נוסח א פרק לט: "משלמין לרשעים ומקיפין לצדיקים. משלמין לרשעים כבני אדם שעשו את התורה בעין יפה ולא נמצא בהם דבר רע מעולם. ומקיפין לצדיקים כבני אדם שעשו את התורה בעין רעה ולא נמצא בהם דבר טוב. נותנין לאלו ולאלו קמעה והשאר מונח להם מרובה: הוא היה אומר הכל יוצא והולך ערום והלואי שתהא יציאה כביאה". אבל במוטיב יציאה כביאה, אפשר גם להפוך כיוון ולראות במי שיצא מהכרם כמות שנכנס, דבר חיובי, היינו, שיציאתו של האדם מהעולם תהא נקיה ותמימה (ערומה) כביאתו לעולם – מה שכבר נרמז במקור הראשון לעיל. בגישה זו, ראו גמרא בבא מציעא קז ע"א: "ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך - שתהא יציאתך מן העולם כביאתך לעולם; מה ביאתך לעולם בלא חטא - אף יציאתך מן העולם בלא חטא". עוד במסכת שמחות דרבי חייה פרק ג הלכה א: "באין ערומין והולכין ערומין, וכן איוב אומר ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב שמה; באין בידיים קמוצות והולכין בידיים פשוטות, כשהוא בא לעולם, הוא בא בידיים קמוצות, כלומר כל העולם שלי הוא, וכשהוא הולך ידיו פשוטות, כלומר אין לי בעולם כלום". סוף דבר, נראה שיש כאן הבדלי גישה תהומיים בין המשל בקהלת רבה

איוב פרק א פסוק כא – כניסה ויציאה מחיי העולם הזה

ויאמר ערם יציתי וצאתי מבטן אמי וערם אשוב שמה ה' נתן וה' לקח ויהי שם ה' מברך: ⁸

קהלת רבה פרשה ז סימן ד – משל הספינות הבאות והמפליגות

... נולד אדם - מונין לו למיתה, מת - מונין לו לחיים. נולד אדם - הכל שמחין, מת - הכל בוכין. ואינו כן, ⁹ אלא: נולד אדם ואין שמחין לו, שאין יודעין באיזה פרק ומעשים יעמוד, אם צדיק ואם רשע אם טוב ואם רע. ומת, הם צריכין לשמוח שנפטר בשם טוב ויצא מן העולם בשלום. משל לשני ספינות פורשות לים הגדול: אחת יוצאת מן הים ¹⁰ ואחת נכנסת ללמן. היוצאת מן הים כל שמחין והנכנסת ללמן לא שמחו לה. היה שם פקח אחד אמר להם: חילוף הדברים אני רואה. זו שהיתה יוצאה מן הים, לא צריכין לשמוח עמה, שאין יודעין באיזה פרק עומדת, כמה ימים מזדווגת לה, כמה עלעולין הן מזדווגות. ¹¹ ושנכנסת ללמן כל צריכין לשמוח שנכנסה לשלום. כך, מת אדם הכל צריכין לשמוח ולשבח שנפטר בשם טוב בשלום מן העולם, הוא ששלמה אמר: "ויום המות מיום הולדו". ¹²

תשובות הגאונים - שערי תשובה סימן שמט – ביום טוב לא צריך

וששאלתם בליל ל"ט אם אומרים ושמור צאתנו ובואנו? האי מלה לא אצטרך, אלה (אלא) ביומא דאית יציאה וביאה! שאני (שונה) יום טוב דלית ביה יציאה וביאה ואין אומרים מעתה ועד עולם: ¹³

ספרא שמיני - מכילתא דמילואים אות ל – ביאה ויציאה מהמקדש

הריני דן: ירידה טעונה ברכה, וביאה טעונה ברכה: מה יציאה מעין עבודה אף ביאה מעין עבודה. מנין לביאה שהיא טעונה ברכה? ודין הוא ¹⁴ ומה אם יציאה שאינה טעונה רחיצה טעונה ברכה, ביאה שטעונה רחיצה אינו דין שטעונה ברכה? או חילוף: ¹⁵ ומה אם ביאה שאינה טעונה ברכה טעונה רחיצה, יציאה שטעונה ברכה אינו דין שטעון רחיצה, לא אם אמרת בביאה שכן יצא מחול אל הקודש, תאמר ביציאה שכן יוצא מקודש לחול, ¹⁶

ובין המדרשים על יציאה כביאה. מה ערכו וחשיבותו של העולם הזה, העולם הזמני אליו נקלענו שלא ברצוננו, לשם מה נברא? מה מטרתו, ומה ייעודו בו? כמה ברכות נהנין ניתן לברך עליו!! ראו דברינו [בשבילי נברא העולם](#). מה פשר הרעיון שנצא ממנו בסגפנות גמורה? התורה הרי סבורה שהנזיר חוטא על היין!

⁸ איוב הוא סמל ומקור מרכזי למוטיב שלנו, כפי שראינו לעיל במסכת שמחות דרבי חייה (הערה 7), אך יש לזכור שלכתחילה איוב לא עמד לצאת מהעולם "ערס כשנכנס". בשיא ייסוריו היה איוב לבטח אומר ולוואי שתהא יציאתי כביאתי. הרבה לומדים ממנו על קבלת הייסורים וצידוק הדין ושחייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה. אבל אחרית איוב לא הייתה שהחזיר נשמתו בטרה ושכרו בעולם הבא. שכר איוב היה כאן בעולם הזה, ככתוב בסוף פרק מב: "וה' ברח אחרת איוב מראשתו ויהי לו ארבעה עשר אֶלֶף צאן וְשֵׁשֶׁת אֲלָפִים גְּמֻלִים ... וְהָיָה לוֹ שִׁבְעֵהָ בָנִים וְשְׁלוֹשׁ בָּנוֹת: ... וַיְהִי אִיּוֹב אַחֲרֵי זֶה מֵאָה וָאַרְבָּעִים שָׁנָה וַיֵּרָא וַיִּרְאָה אֶת בָּנָיו וְאֶת בָּנֵי בָנָיו וְאֶרְבָּעָה דָּרוֹת: וַיָּמָת אִיּוֹב זָקֵן וְשֶׁבַע יָמִים". איוב הוא אחד משלושה אנשים שראו "עולם בנוי, חרב ובנוי", כאן בעולם הזה. ראו רש"י יחזקאל יד יד: "נח דניאל ואיוב - לפי שאלו שלושה ראו שלושה עולמות נח ראה העולם בנוי וחרב ובנוי. ודניאל את בית המקדש או את עצמו תחלה שר על כל השרים סוף הושלך לגוב אריות וחזר לגדולתו. וכן איוב ראה את עצמו מיושב וחרב ומיושב וכו'". מעניין מה היה איוב אומר על ביאה לעולם הזה ויציאה לעולם הבא.

⁹ לא כך צריך להיות, אלא כפי שהוא מציע להלן. לא לשמוח כאשר אדם נולד וכו'.

¹⁰ נמל, מיוונית. לָמִין או לימין בנוסחאות אחרות. ראו מקבילה למדרש זה בשמות רבה מח א ראש פרשת ויקהל.

¹¹ ימים היינו הימים בהם היא תפליג (seas). עלעולין הן רוחות חזקות, רוחות סערה. ראו במילונים.

¹² כאן אמנם נעדרות מילות המפתח יצא ובא, אך נראה שמדרש זה שייך לנושא שלנו, בפרט לאחר הפסוק הנ"ל מאיוב ולאחר המדרש מקהלת רבה. המשל מהספינות שמפליגות ושעוגנות הוא נאה (אולי לא מדויק לימינו, בפרט ל"ספינות האוויר"), אבל הנמשל קצת קשה. עיקר השמחה בלידת תינוק הוא על הפלא הגדול של יצירת חיים חדשים. ומאידך, לשחוח בשעת פטירה של אדם, גם אם זכה לחיים ארוכים וארוכים, נראית קצת קשה. אבל הרעיון הכללי ברור ויכול בהחלט לשמש כניחומים על פטירת אדם זקן ושבע ימים שהניח אחריו משפחה גדולה. כך או כך ראו הדיון על דרשה זו בדברינו [שם טוב](#) בפרשת תזריע.

¹³ נראה לומר שהיציאות והביאות כאן הן של מעשי המסחר והמלאכה, עיסוקי החולין של יום יום שאינן קיימות ביום טוב. שימו לב שמדובר בתפילת ערבית בה אומרים תפילת השכיבו, לומר לך, הערב תוכל לעלות על יצועך בשקט ובשלום, בלי לדאוג על היציאות והביאות שלמחרת. מחר (היום) "מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם" (שמות יב טו). אך אם כך, למה דווקא יום טוב ולא שבת שהיא שכיחה יותר? בנוסף, בדקנו עד מקום שידינו מגעת, בסידורים הספרדים והאשכנזים, ונראה שתקנה זו לא התקבלה הלכה למעשה. והמאיר עוד עינינו בנושא זה יבורך בכל מילי דמיטב.

¹⁴ קל וחומר

¹⁵ אולי נלמד קל וחומר בכיוון הפוך? (שזה אגב החיסרון של כלל קל וחומר "דאית ליה פירכא") ולפיכך "אין עונשים מן הדין".

¹⁶ מקור הדין הוא פסוקי התורה בשמות ל יח-כא פרשת כי תשא: "וְעֲשִׂיתָ כִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְכֵנָה נְחֹשֶׁת לְרַחֵצָה וְנִתְּתָה אֹתוֹ בֵּין אֶהָל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנִתְּתָה שָׁמָּה מִים: וְרָחֲצוּ אֶהָרָן וּבָנָיו מִמֶּנּוּ אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם: בְּבֹאֵם אֶל אֶהָל מוֹעֵד וְרָחֲצוּ מִים וְלֹא יָמוּתוּ אוֹ בְּגִשְׁתֶּם אֶל הַמִּזְבֵּחַ לְשֵׁרֶת לְהִקְטִיר אֶשָׁה לָהּ: ". ובתמצית בהלכות בית המקדש לרמב"ם פרק ה הלכה א: "מצות עשה לקדש כהן העובד ידיו ורגליו ואח"כ יעבוד, שנאמר: ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם". יש כמובן הבדל מהותי בין הביאה שטעונה רחיצה משום שהיא כניסה מהחול אל הקודש ובין היציאה שהיא מהקודש אל החול. אך ראו לעיל במדרש ספרא: "מה יציאה מעין עבודה אף ביאה מעין עבודה", - גם היציאה מהמקדש היא חלק מעבודתו. ואי לכך לומדים שיש ברכה בביאה אל הקודש מהיציאה - מהפרידה מהמקדש, מהמעבר מהקודש אל החול!

מדרש הגדול פרשת תצוה כח ז – בקודש הקדשים

וכך היו כתובין: ראובן לוי יששכר נפתלי גד יהוסף על כתף הימנית. שמעון יהודה זבולון דן אשר בנימין על כתף השמאלית. וכל כך למה? כדי שתעמוד לו זכותן של שבטים בכניסתו וביציאתו. בכניסתו אלו שמות שבחושו שנתון על לבו שלא יכוח מזיו השכינה. וביציאתו אלו שמות שבאפוד שנתון בין שתי כתפיו כדי שלא יכוח מזיו השכינה.¹⁷

גמרא יומא נג א - כהן גדול, שלמה בגבעון, תלמיד ורב

יצא ובא לו דרך כניסתו.¹⁸ מנא הני מילי? - אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: אָמַר קָרָא: "וַיָּבֹא שְׁלֹמֹה לְבִמָּה אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן יְרוּשָׁלַם" (דברי הימים ב ג יא).¹⁹ וְכִי מָה עָנָן בְּגִבְעוֹן אֲצֶל יְרוּשָׁלַם? אֶלָּא: מְקִישׁ יְצִיאָתוֹ מִגִּבְעוֹן לְיְרוּשָׁלַם, לְבִיאתוֹ מִיְרוּשָׁלַם לְגִבְעוֹן: מָה בִּיאתוֹ מִיְרוּשָׁלַם לְגִבְעוֹן — פָּנָיו כְּלָפִי בָמָה, כְּדָרְךָ בִּיאתוֹ, אֶף יְצִיאָתוֹ מִגִּבְעוֹן לְיְרוּשָׁלַם — פָּנָיו כְּלָפִי בָמָה, כְּדָרְךָ בִּיאתוֹ.²⁰

מדרש תנאים לדברים לא יד פרשת וילך – על ידי יצאו ועל ידי יכנסו

משיב משה ואמר לפני הקב"ה: ריבונו של עולם, זכור אותה שעה שאמרת לי: "ועתה לכה ואשלחך אל פרעה". כשם שעל ידי יצאו, כך על ידי יכנסו. משיב הקב"ה ואמר למשה: משה, לא זכור אתה כשאמרת לי: "שלח נא ביד תשלח" - במידה שאדם מודד בה מודדין לו.²¹

דברים לא ב – ממשה ליהושע

וַיֹּאמֶר אֶלְהֶם בֶּן מֶאֱחָ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אֲנֹכִי הַיּוֹם לֹא אוֹכֵל עוֹד לְצֹאת וּלְבֹא וְהָ אָמַר אֵלֵי לֹא תַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה.²²

¹⁷ מכניסת ויציאת הכהנים הדיוטות אל המקדש יום יום, באנו את הכניסה המיוחדת של היום המיוחד בשנה (ארבע פעמים) – כניסה קצרה לתפילה קצרה ולמעשה הקטורת – על מנת "שלא להבעית את ישראל". שמות בני ישראל היו מסייעים לאהרון שלא יכוח מהשכינה גם בכניסתו (השמות שבאבני החושן) וגם ביציאתו (השמות שבאפוד). מה פירוש שלא יכוח ביציאתו? האם אפשר להיכוות לא רק בכניסה לאור אלא גם ביציאה ממנו? ראו אליהו רבה פרשה ב על כניסתו ויציאתו של גלגל החמה. ואנו מתפללים כר' נחוניא: "רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו תפלה קצרה. אמרו לו: מה מקום לתפילה זו? אמר להם: בכניסתי אני מתפלל שלא תארע תקלה על ידי וביציאתי אני נותן הודיה על חלקי" (מסכת ברכות פרק ד משנה ב). ואנו מקווים שלא ארעה תקלה על ידינו ומודים על חלקנו.

¹⁸ הגמרא דנה על המשנה ביומא המתארת את כניסתו ויציאתו של הכהן הגדול מקודש הקדשים. שיציאתו הייתה כדרך כניסתו, היינו, הלך לאחור כשפניו אל קודש הקדשים. נראה שהדבר הוא בגדר דרך ארץ פשוט, כדרך שמצאנו בתלמיד על הנפטר מרבו עד שיתעלם מעיניו. אבל הגמרא מבקשת אסמכתא מהמקרא והיא מוצאת זאת בהליכת שלמה לגבעון להקריב במזבח שהיה שם.

¹⁹ ראו במקבילה בספר מלכים א פרק ג פסוק ד: "וַיֵּלֶךְ הַמֶּלֶךְ גִּבְעֹנָה לִזְבֹּחַ שָׁם כִּי הָיָה הַבָּמָה הַגְּדוֹלָה", אך שם לא נזכרת ירושלים לצד גבעון שזה בסיס הדרשה שלהלן, ולפיכך מעדיף הדרשן את ספר דברי הימים.

²⁰ ומשם לומדים לכל אדם, כדברי הגמרא בצמוד שם: "וכן כהנים בעבודתן, ולוים בדוכנן, וישראל במעמדן, כשהן נפטרים - לא היו מחזירין פניהן והולכין, אלא מצדידין פניהן והולכין, וכן תלמיד הנפטר מרבו לא יחזיר פניו וילך, אלא מצדד פניו והולך. כי הא דרבי אלעזר, כד הוה מיפטר מיניה דרבי יוחנן, כד הוה בעי רבי יוחנן לסגויי הוה גחין קאי רבי אלעזר אדוכתיה, עד דהוה מיכסי רבי יוחנן מיניה וכו' " ועוד שם על תלמידים שהיו נפטרים מרבתייהם. אך אנו מבקשים להתמקד בשלמה. ראו פירוש שטיינזלץ על אתר: "מה ביאתו מירושלים לגבעון בהכרח היו פניו כלפי במה, כדרך ביאתו של אדם — אף יציאתו מגבעון לירושלים היו עדיין פניו כלפי במה, כדרך ביאתו ומכאן למדים שאין מחזירין פנים מן הקודש, אלא חוזרים אחורנית". מדובר בתחילת מלכותו של שלמה, תקופה בה ארון הקודש כבר היה בירושלים, לאחר שדוד העלה אותו מבית עובד הגתי (שמואל ב פרק ו, הפטרת פרשת שמיני). אך המשכן עדיין עומד בגבעון. שלמה הולך לגבעון להעלות "אלף עולות" (מלכים א פרק ג) - מן הסתם כהודיה על כינון מלכותו - ושם נגלה אליו ה'. ראו שם שהקב"ה אומר לשלמה: "שָׁאֵל מָה אֶתֶּן לָךְ" ושלמה מבקש חכמה: "וְנָתַתְּ לַעֲבָדְךָ לֵב שִׁמְעַת לְשַׁפֵּט אֶת עַמְּךָ לְהִבִּין בֵּין טוֹב לְרָע וכו' ". גבעון היא צפונית מירושלים, לפיכך פשיטא שבדרך הלוך, היו פניו של שלמה כלפי גבעון וגבו לירושלים. אך כך היה גם בדרך חזרה, כדרך שאנשים נפטרים בימינו מהכותל. נראה פשיטא שלא בכל הדרך חזרה לירושלים נהג כך. ומה שמעניין בפרשה קטנה זו הוא עדיפות המזבח והמשכן בכללותו על פני ארון הקודש. שלמה לא עולה לעיר דוד לאוהל שדוד נטה שם ובו ארון הקודש להתפלל, אלא לגבעון להקריב אלף עולות. מדוע? למה מעדיף שלמה את המשכן שבגבעון, את המזבח שם, העלאת עולות וכו', על פני התוועדות שקטה בהר ובאוהל דוד - את "אלף עולות" עלפני "נשלמה פרים שפנתו"? להרחבה של הנושא ואולי גם לתשובה לשאלה קשה זו, ראו הדף [בין גבעון לירושלים](#) בדפים המיוחדים.

²¹ פסוקים ומדרשים רבים מוקדשים לבקשת (תחנוני) משה להיכנס לארץ וסירובו של הקב"ה. ראו למשל הפסוקים בדברים פרק ג פסוקים כה-כהו: "אֶעֱבְרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הַזֶּה וְהַלְבֵּן: וַיַּתְעֲבֹר ה' בִּי לְמַעַנְכֶם וְלֹא שָׁמַע אֵלַי וכו' " - "וַיַּתְעֲבֹר" כנגד "אֶעֱבְרָה נָא" (ולהלן שם "כִּי לֹא תַעֲבֹר"). ראו המדרשים על פסוקים אלה. וכאן משה בא בטענת "ביאה כיציאה" - שאזכה להביא את בני ישראל לארץ כשם שכחוצאתי אותם ממצרים. תן לי בבקשה להשלים את שליחותי. ותשובת הקב"ה היא במידה הקשה של "מידה כנגד מידה" - "במידה שאדם מודד, בה מודדין לו". -בזכירת "החטא הקדמון" של משה שסירב לשליחות פעמים הרבה והסוף עוד ואמר: "שלח נא ביד תשלח". אגב, תשובה אחרת נותן מדרש במדבר רבה יט ג: "אמר לו הקב"ה למשה: שבחך הוא שהוצאת ששים רבוא וקברתם במדבר, ואת מכינס דור אחר?". וכמאמר משה מציא ויהושע מכניס. ראו דרשה זו בדברינו [כי לא תעבור את הירדן הזה](#) בפרשת ואתחנן. אגב, אם משה היה מבקש להיכנס, לא להכניס, היה זוכה?

²² וזאת אחרי שבספר במדבר כז טו-יז פרשת פנחס, מבקש משה עצמו מהקב"ה: "יִפְקֹד ה' אֱלֹהֵי הָרֹחוֹת לְכָל בָּשָׂר אִישׁ עַל הָעֵדָה: אֲשֶׁר יֵצֵא לְפָנֶיהֶם וְאֲשֶׁר יָבֹא לְפָנֶיהֶם וְאֲשֶׁר יִצְיֵא וְאֲשֶׁר יָבִיא וְלֹא תִהְיֶה עֵדָת ה' כִּצְאָן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רָעָה" - ראו הדף [יפקוד ה' איש](#)

במדבר רבה כא טו - משה מוציא ולא זוכה לבוא. יהושע יוצא ובא.

א"ר שמואל בר נחמני: שבעה ימים היה מפתחו הקב"ה שילך בשליחותו והיה²³ אומר לו: "שלח נא ביד תשלח", "לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשום" - הרי ז' ימים. לאחר זמן פייסו הקב"ה והלך בשליחותו ועשה כל אותן הנסים על ידו. בסוף אמר לו: "לא תביאו". אמר לו משה: ריבונו של עולם, אני לא בקשתי להלך. וכן הכתוב אומר: "אַתָּה הַחֵלּוֹת לְהַרְאוֹת אֶת עֲבָדְךָ אֶת גְּדֻלָּתְךָ וְאֶת יָדְךָ הַחֲזָקָה וְגו' " (דברים ג כד).²⁴ הואיל וכך גזרת עלי, אותו שיכנס, אל תעשה לו כדרך שעשית לי. אלא: "אשר יצא לפניו ואשר יבא לפניו".²⁵

מחלקי המים

מים אחרונים: מי מכיר את הביטוי "משה מוציא ויהושע מכניס" ויכול להחכימו בו?

²³ על העדה בפרשת פנחס. רוב הפרשנים אינו מוכן לקבל שמשה היה חסר כוחות פיסי בסוף ימיו שהרי כתוב "לא כהתה עינו ולא סר לחה" (דברים לד ז), ולפיכך הם מציעים פתרונות אחרים כגון שהגיע שעתו של יהושע (רש"י) ו"לא אוכל" הוא כמו "אינני רשאי". ראו הדף לא אוכל עוד לצאת ולבא בפרשת וילך שם הרחבנו בנושא. לעניינינו, נראה שאין ראוי יותר מלסיים דף זה במשה גדול הנביאים שידע בואו וצאתו מהעולם הזה ובואו של יהושע ממשיך דרכו.

²⁴ משה

²⁵ ואפשר להבין את "החילות" כמחילה או אפילו שהדיבור הקשה בשנה כבר בטל ועבר ואיננו חל.

²⁵ משה מייחל שתהא ביאתו לארץ המובטחת כיציאתו (הוצאתו) של עם ישראל ממצרים. כנגד זה עומדים דברי הקב"ה למשה עפ"י מדרש במדבר רבה (יט יג): " באיזה פנים אתה מבקש לָקֵנֶס לארץ? ... שבחך הוא שהוצאת ששים ריבוא וקברתם במדבר ואתה מכניס דור אחר?". ... אלא, תהא בצדם ותבוא עמהם שנאמר: ויתא ראשי עם. צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל".